

İslamlaşma

- İslamî kimlik yenilenmesi -

HALİT ÜNAL

Prof. Dr., Avrupa İslam Üniversitesi, Hollanda

*Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhamı
Asrın idrakine söyletmeliyiz İslamı*

Kilise ile devlet arasında yüzyıllar boyu süren mücadele sonunda din ile devleti ayıran modern Batı düşüncesinin İslam Dünyasındaki yansıması, çeşitli düşünce akımlarını ve bu arada "İslamlaşma"yı doğurdu.

İslamlaşma "bizden iman ve amelimizi birbirinden ayırmamızı isteyen bir düşünce ve hayat anlayışına karşı bir kimlik olmaktan çok, bir itiraz olma özelliğini taşıyor. (Abdurrahman Arslan, İktibas sayı 292, Nisan 2003)

19. yüzyılda Osmanlı'nın çözülme döneminde Batılı hayat anlayışına bir itiraz olarak ortaya çıksa da "İslamlaşma", tarih boyunca "islah" ve "tecdit" adıyla "Müslüman" kimliğinin yenilenmesine ve Müslümanlık bilincinin güçlenmesine hizmet etmiş bir zihniyet değişimi olarak algılanabilir.

Bu yazıda, "İslamlaşma projesinin" tarihi, arka planı ve ortaya çıkış gerekçelerinden çok mahiyeti ve teorik temeli üzerinde durulacak; bu

arada, örnek olarak, konunun teorisyenlerinden Sadrazam S. Halim Paşa'nın İslamlaşma konusundaki görüşleri değerlendirilecektir.

I. İslam -İki dünyada mutluluk vadeden bir hayat modeli-

Allah'ın gönderdiği son ve mükemmel din İslam, insanlığa iki dünyalı mutlu bir hayat modeli sunmaktadır. Müslümanların Kur'an'da formüle edilen duası şöyledir:

"Ey Rabbimiz! Bize dünyada iyilik ve güzellik, ahirette de iyilik ve güzellik ver. Bizi cehennem azabından koru. (2/Bakara 201)"

İslam yeryüzünün en mükemmel varlığı olarak tanımladığı ademoğluna (17/İsra 170) hem bireysel hayatta hem de toplumsal hayatta rehber olacak prensipler vaz etmiştir. Kur'an, hem birey olarak "insan"a hem de toplum olarak "insanlar"a ve "müminler"e hitap eder. Sırasıyla şu ayetlere göz atalım:

"Ey *insan!* Seni kerim olan Rabbine karşı mağrur eden şey nedir? O Rabbin ki seni yarattı, seni düzene koydu ve sana biçim verdi." (82/İnfitar 6,7)

"Ey *insanlar!* Sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Birbirinizle tanışasınız diye cemiyetlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak Allah indinde en iyiniz takvası en fazla olanınızdır. Allah her şeyi bilir ve her şeyden haberdardır." (49/Hucurat 13)

"Ey *müminler!* Hepiniz birden sulhu selama girin. Şeytanın adımlarına uymayın, o size apaçık düşmandır." (2/Bakara 208)

İnsanın birey olarak kim olduğunu, nereden geldiğini, toplum içindeki görevini ve mümin olarak sorumluluğunu hatırlatan bu ayetler İslam toplumunun şu üç temel özelliğini ortaya koymaktadır:

1. Toplumu oluşturan, Allah'a iman eden *birey*.

2. Bu bireylerden oluşan, adaleti gerçekleştiren *cemiyet*.

3. Bu cemiyet içinde sulh ve barışı sağlamak için haksızlıklarla mücadele eden (cihad eden) *müminler*.

Aşağıda açıklayacağımız "İslamlaşma" kavramına geçiş yapabilmek için "İslam"ın Kur'an'da nasıl tanımlandığına bakalım:

"Allah katında hak din İslam'dır. Kitap verilenler, kendilerine ilim geldikten sonra aralarındaki kıskançlık yüzünden ayrılığa düştüler. Allah'ın ayetlerini inkar edenler bilmelidirler ki Allah'ın hesabı çok çabuktur." (3/Âl-i İmran 19)

İslam, geçmişten kopuk, ilk defa Hz. Muhammed'e gönderilen bir din değil, "Allah'ın razı olduğu" (5/Maide 3) yegane dindir. Bu bağlamda (22/Hac 78) de "babanız İbrahim'in dininde (olduğu) gibi..." ifadesi kullanılmaktadır.

İslam yeryüzünün en mükemmel varlığı olarak tanımladığı ademoğluna (17/İsra 170) hem bireysel hayatta hem de toplumsal hayatta rehber olacak prensipler vaz etmiştir. Kur'an, hem birey olarak "insan"a hem de toplum olarak "insanlar"a ve "müminler"e hitap eder.

Bilindiği gibi Kur'an, "kendinden önce indirilen Tevrat ve İncil'i tasdik etmek üzere indirilmiştir." (3/Âl-i İmran 3) Kur'an'a göre mümin "Hz. Muhammed'e ve geçmiş peygamberlere indirilen vahye ve ahiret gününe inanan kimsedir." (2/Bakara 4)

O halde İslam ilk insan ve ilk peygamber Hz. Adem'le başlayarak bütün peygamberlere vahyedilen ve son Peygamber Hz. Muhammed'le tamamlanan ilahî nizamın ortak adıdır. Gönderilen vahiyler unutuldukça ve sapmalar oldukça Allah Teala vahyi yenilemiş, unutilan doğruları hatırlatmış ve sapmaları düzeltmiştir. (26/Şuara 105 vd.) *Bize göre asıl*

manasıyla "İslamlaşma" budur ve bu, alimler ve mücedditler eliyle kıyamete kadar devam edecektir.

II. Kur'an'a Göre Müslüman Kimliği

Kur'an "Allah'a boyun eğen" ve "Allah'a teslim olan" manasında "Müslüman" kelimesinin seçkin ve ayrıcalıklı konumunu ortaya koyar:

"Allah uğrunda O'na yaraşacak şekilde cihad edin. Sizi O seçti; din hususunda üzerinize hiçbir zorluk yükledi; babanız İbrahim'in dininde (olduğu gibi). Peygamberin size şahit olması, sizin de insanlara şahit olmanız için O, gerek bundan önce (ki kitaplarda) gerekse bu (Kur'an'da) size "Müslümanlar" adını verdi. Öyleyse namazı kılın; zekatı verin ve Allah'a sarılın, ne güzel mevladır O ve ne güzel yardımcıdır." (22/Hac 78)

Ayete göre Müslüman; Allah'ı mevla (yardımcı, dost) kabul eden, namaz kılıp zekat veren, insanlara örnek olan ve Allah yolunda hakkıyla cihad eden kimsedir.

Ayetler gözönüne alındığında Allah'ın Müslümanı yeryüzüne görevli/sorumlu (halife) olarak gönderdiğini, üstün özelliklere sahip bir kimliğe sahip olduğunu ve onun bu özellikleriyle İslam Toplumunun bir üyesi olduğunu anlarız.

Kur'an, *kul* kavramını mümin için, onu yücelten, onurlandıran bir unvan olarak kullanır. *Kul* (abd) kelimesi, bünyesinde, nefsanî/dünyevî tutkulardan arınmış bir özgürlüğü barındırır. "Abd/İbad" doğrudan doğruya "Rahman"a izafe edilir ve Allah'ın sıfatlarından bir kısmının "kul"larda da bulunduğu işaret edilir. Mesela "Allah zalimleri, müfsidler, haddi aşanları, kendi düşmanlarını sevmez" (3/Âl-i İmran 140; 5/Maide 64; 2/Bakara 190;

60/Mümtehine 1) O halde "kullar" (müminler) da zalimleri, müfsitleri, haddi aşanları ve düşmanlarını sevmemelidir. "Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmayı" bu çerçevede anlamalıdır.

Kur'an'a göre müminin kimliğini birkaç ayet üzerinde açıklamaya çalışalım:

"Rahman'ın kulları... diye başlayan ayette Cenabı Hak şöyle buyurur:

"Rahman'ın (salih) kulları onlardır ki yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler kendilerine laf attığında (incitmeksiniz) "Selam" derler (geçerler) (25/Furkan 63)

Müminlerin kimliği bir başka ayette şöyle açıklanır:

"Muhammed Allah'ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kafirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükua varırken, secde ederken görürsün." (48/Fetih 29)

Beşer olarak "kul"un günah işleyebileceğini, haksızlık yapabileceğini, fakat Allah'ın, "kullarının" günahlarını bağışlayabilecek bir büyüklük ve merhamete sahip olduğunu Yüce Allah "kullarım" hitabıyla şöyle açıklamaktadır:

"De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümid kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki o çok bağışlayan, çok esirgeyendir." (39/Zümer 53)

Bu ayetler gözönüne alındığında Allah'ın Müslümanı yeryüzüne görevli/sorumlu (halife) olarak gönderdiğini, üstün özelliklere sahip bir kimliğe sahip olduğunu ve onun bu özellikleriyle İslam Toplumunun bir üyesi olduğunu anlarız.

III. İslam Toplumu -Temel İlkeler-

610 Yılında Mekke'de başlayıp 632 de Hz.Peygamber'in vefatıyla son bulan "İslamlaşma" sürecinde "iyi örneklik", "kolaylık", "tedrici-

lik" ve "müjdeleme" gibi pedagojik esaslar kullanılarak örnek bir İslam toplumu oluşturulmuştur.

Önce Allah'a iman kalplere yerleştirilmiş, müminler arasında kardeşlik tesis edilerek yardımlaşma ve dayanışma öğütlenmiş, böylece zorluklara katlanan ve "ihtiyacı olduğu halde kardeşini kendisine tercih eden" (isar) sağlam bir toplum meydana gelmiştir.

"Mü'minler ancak kardeşlerdir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki esirgenesiniz." (49/Hucurat 10)

"Mü'min erkeklerle, mü'min kadınların da bir kısmı, bir kısmının velileridir (dostları ve yardımcılarıdır). Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıkoşurlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekat verirler, Allah ve Rasulüne itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Çünkü Allah azizdir, hikmet sahibidir." (9/Tevbe 71), (Ayrıca bkz. 2/Bakara 143; 3/Âl-i İmran 104, 110)

Şimdi İslam toplumunun dayandığı temel ilkeleri görelim:

1. Birlik (Ümmet)

İslam Toplumunun ilk temeli tek Allah'a iman esasına dayalı bir birliktir:

"Hep birlikte Allah'ın ipine (İslam'a Kur'an'a) sımsıkı yapışın; parçalanmayın. Allah'ın size olan nimetlerini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmiş ve O'nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız." (3/Âl-i İmran 103)

2. İtaat

İkinci ilke itaat ilkesidir. İtaat olmadan birlikten söz edilemez. İtaatin üç unsuru vardır: Allah, Peygamber, Ulu'l-Emr.

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygambere ve sizden olan emir sahiplerine (idareciler) itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz -Allah'a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız- onu Allah'a ve Rasul'e götürün (onların talimatına göre halledin); bu hem hayırlı, hem de netice bakımından daha iyidir..." (4/Nisa 59) (Ayrıca bkz. 4/Nisa 80; 8/Enfal 46)

Ayette birliğin bozulma tehlikesi baş gösterdiğinde çözümü de belirtilmiştir.

Yönetimin temeli olan adalet, İslam toplumunu ayakta tutan üçüncü ilkedir. "Allah adaleti emreder." (16/Nahl 90) Adalet barışın teminatıdır. Çünkü zalimler cezalandırıldığında zulümlerini sürdürme cesareti gösteremezler.

3. Adalet

Yönetimin temeli olan adalet, İslam toplumunu ayakta tutan üçüncü ilkedir. "Allah adaleti emreder." (16/Nahl 90) Adalet barışın teminatıdır. Çünkü zalimler cezalandırıldığında zulümlerini sürdürme cesareti gösteremezler. Mazlum ve mağdurlar da korunduğunda hem yönetime hem de zulmedenlere karşı kin ve düşmanlıkları önlenmiş olur. Adaletin tam manasıyla gerçekleşebilmesi için ayetin devamında zikredilen "ihسان", "akrabaya yardım" (mali mükellefiyetler)in yerine getirilmesi, fuhuş (zina, hayasızlık), çirkin işler ve zulmün yasaklanması gerekir.

"Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutun, kendiniz, ana babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin olsunlar, fakir olsunlar Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (şahitliği) eğer büker yahut şahitlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır." (4/Nisa 135)

4. Eğitim

İslam toplumu, "iyiliği emir ve tavsiye, kötülüğü de yasaklama" suretiyle gelişir, güçlenir. Hak ve hukuka riayet etmenin teminatı, toplum fertlerini iyi eğitmek ve güzel ahlaklı yetiştirmektir. Güzel ahlakın kaynağı dindir. Toplumun temeli olan aile ancak eğitim yoluyla güzel ahlakın yaygınlaştırılması suretiyle korunur. Burada yeri gelmişken güzel ahlakın temeli ve kaynağı olan İslam din derslerinin çocuklarımıza küçük yaştan itibaren en iyi şekilde ve zorunlu olarak verilmesi gerektiğini belirtelim. Toplumumuzda huzur, barış ve kardeşlik ancak böyle sağlanır.

Sanayi Devriminden sonra Avrupa'nın ilim ve teknolojiye büyük atılım yapması, İslam dünyasının ise gerekli ıslahatı yaparak bu gelişmeye ayak uyduramaması, değişik kimlik arayışlarına yol açtı.

Yüce Allah şöyle buyurur:

"Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, iri gövdeli, sert tabiatlı, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır." [66/Tahrim 6]

5. Cihad

Kur'an'da önemle üzerinde durulan bir prensip de cihaddır. Ordusu olmayan bir devlet düşünülemediği gibi "cihad"sız da bir İslam toplumu düşünülemez. Düşmanların korkutulması için güç/kuvvet hazırlanması Allah'ın emridir. [8/Enfal 60]

"Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir duvar gibi saf bağlayarak savaşanları sever." [61/Saf 4]

"İman edip de hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler rütbe ba-

kımından Allah katında daha üstündürler. Kurtuluşa erenler de işte onlardır." [9/Tevbe 20]

Kur'an'a göre yeryüzünde iki tür savaş vardır: Allah yolunda savaş, tağüt (şeytan, zulüm) yolunda savaş: "İman edenler Allah yolunda savaşır, inanmayanlar ise tağüt (batıl davalar ve şeytan) yolunda savaşır. O halde şeytanın dostlarına karşı savaşın; şüphe yok ki şeytanın düzeni ve tuzağı zayıftır." [4/Nisa 76]

IV. İslamlaşma -Bir İslamî Kimlik Arayışı-

Kur'an'a göre *İslam, Müslüman ve İslam Toplumunu* kavramlarını tanımladıktan ve teorik olarak İslam Toplumunun dayandığı temel prensipleri açıkladıktan sonra, bir örnek üzerinde, Said Halim Paşa'nın *İslamlaşma* projesi üzerinde bazı değerlendirmelerde bulunacağız. Önce *İslamlaşma* akımının gerekçesine kısaca değinelim.

Sanayi Devriminden sonra Avrupa'nın ilim ve teknolojiye büyük atılım yapması, İslam dünyasının ise gerekli ıslahatı yaparak bu gelişmeye ayak uyduramaması, değişik kimlik arayışlarına yol açtı. "Muasırlaşma" ile başlayıp "İslamlaşma" ve "Türkleşme" cereyanlarıyla devam eden yeni dönemde "Batı uygarlığı" etkisini toplumun bütün kesimlerinde gösterdi; kimlik bunalımları ve çatışmalar ortaya çıktı.

Farklı milliyetten birçok halkı "Osmanlılık" idealiyle barış içinde altıyüz yıl yönetmiş olan bir cihan devletinin bu duruma düşmesi Müslüman aydınları bazı hal çareleri üzerinde düşünmeye zorladı. Osmanlı Devletinin bu bunalımdan kurtulması için yapılması gerekenler tartışıldı. Bu tartışmaları eserleriyle bize intikal ettirenler arasında iki önemli isim Ziya Gökalp ve Sadrazam Said Halim Paşa'dır.

Said Halim Paşa yedi kitaptan oluşan *Buh-*

ranlarımız adlı eserinin yedincisini "İslamlaşma" ya ayırmıştır.

"İslamlaşmak" şu başlıklardan oluşmaktadır:

İslam'da İnanç

İslam'da Cemiyet Ahlakı

İslam'da Cemiyet Hayatı

İslam'da Siyaset

İslam Esaslarının Müslüman Milletler Tarafından Tatbik Şekilleri

Osmanlı Türklerinin Müslümanlıktan Uzaklaşmaları

İrkçilik Meselesi

Milliyet Meselesi

İslam Beynelmillelçiliği

Said Halim Paşa, "Müslüman milletlerin kuruluşu ve saadeti onların tam olarak İslamlaşmalarındadır." dedikten sonra "İslam"ı ve "İslamlaşma"yı şöyle tarif ediyor:

"İslamiyetin kendine has bir inancı, bu inanç üzerine kurulmuş ahlakı, ahlakından doğan içtimai hayatı ve netice olarak bu hayatın gerekli kıldığı siyaset kaideleri vardır. *İslamiyet kusursuz bir bütün teşkil eden bu esasları bakımından en mükemmel ve en son olgunluğa sahip bir insanlık dinidir.*" (s. 203)

"Bizim için "İslamlaşmak" demek, İslamiyetin inanç, ahlak, yaşayış ve siyasete ait esaslarının tam olarak tatbik edilmesi demektir. Bu tatbikin ise o esasların, zaman ve muhitin ihtiyaçlarına en uygun bir şekilde tefsir edilmesinden sonra yapılması gerekir.

Kendisinin Müslüman olduğunu söyleyen bir adamın, kabul etmiş bulunduğu dinin esaslarına göre hissedip, düşünüp, hareket etmesi gerekir. Bunu yapmadıkça, yani İslamiyetin ahlak, hayat ve siyasetine kendini tamamiyle uydurmadıkça, yalnız Müslümanlığını itiraf etmek ona bir şey kazandırmaz. Hiçbir saadet de elde edemez." (s. 204)

Said Halim Paşa'nın bu tarifleri onun İslam'ı iyi anlayan ve İslam'ın toplum hayatına nasıl uygulanacağını bilen bir düşünür olduğunu gösteriyor. Aşağıda S.Halim Paşa'nın önemli tespitlerini konu başlıklarıyla veriyoruz:

İyi Müslüman: "Müslümanların en iyisi, en kuvvetli bir kanaat ve en sağlam delillerle iman etmiş olandır." (s. 206)

Hürriyet-Eşitlik: "İslam ahlakı hürriyet, eşitlik ve yardımlaşma gibi esas düsturları ortaya koymuş ve bu düsturları insanlık saadetinin temel şartları olarak ilan etmiştir." (s. 208)

İslamda Siyaset: "İslam cemiyetinde siyasi müesseselerin kurulmasının bir tek sebebi olabilir, o da: İslami ahlakın ve cemiyet nizamının daha mükemmel şekilde tatbik olunmasını temin etmektir. Siyasi hakimiyet ise, İslamî müesseselerin her an uyanık bir koruyucusu olmaktan başka bir şey değildir." (s. 211-212)

"Bizim için "İslamlaşmak" demek, İslamiyetin inanç, ahlak, yaşayış ve siyasete ait esaslarının tam olarak tatbik edilmesi demektir. Bu tatbikin ise o esasların, zaman ve muhitin ihtiyaçlarına en uygun bir şekilde tefsir edilmesinden sonra yapılması gerekir.

Müslümanlıktan Uzaklaşma: Müslümanlar "Avrupa ile temaslar neticesinde düşmüş oldukları uyuşukluktan silkinip uyanmak istediler. *Fakat bu noktada mazilerindeki büyüklüğü meydana getiren kuvvetin İslam olduğunu unutarak, bu kuvvetin Batı'dan gelebileceğini zannetteler.* Selameti daha önce buldukları tarafta arayacakları yerde, Batıninkilerde bulacakları fikrine düştüler." (s. 219)

"Evvelden bu millet, istemeyerek, bilmeyerek İslam'dan uzaklaşıyordu. Hatta bu uzaklaşma sırasında gücü yettiği kadar, daha çok İslamlaşmaya çalıştığını zannediyordu. Bugün ise bilerek ve büyük bir istekle, her türlü vasıtaya

başvurarak İslam'dan uzaklaşıyor." (s. 222)

Milliyet: "İslam, insanlar arasında mevcut olan ırk ve menşee farklarına ehemmiyet veremeyerek, insanı ırka bağılı bir unsur değil, içtimai ve siyasi bir unsur olarak ele aldığını göstermektedir." (s. 228)

İlerleme: "Milletlerin ilerlemesinde en mühim amil, fikir adamları, bilgin ve aydın tabakalar ile umumi efkarı idare edenlerdir." (s. 230)

Eğitim: "Kendilerine emanet edilen genç ruhları sağlam bir ahlak, yüksek bir gaye vererek yetiştirme ve gelecek nesilleri teşkil etme vazifesini üzerine alanlar, memleketlerine karşı yükledikleri pek büyük mes'uliyetin derecesini hakkıyla takdir etmelidirler." (s. 231)

"Esaslarını doğrudan doğruya İslam'dan alarak, İslam anlayışına ve gerçeklerine dayanacak olan bu terbiye, zamanın ihtiyaçlarına da en mükemmel tarzda karşılık verecek bir şekilde olmalıdır." (s. 232)

Sonuç

İslamlaşmak, günümüzde belki Said Halim Paşa döneminde olduğundan daha fazla önem arz ediyor. İslamlaşma'yı "İslamcılık"¹ vb. bir takım ...cılık/izm ler olarak algılayanlar S. Halim Paşa'yı iyi okumalıdır: Kendisinin Müslüman olduğunu söyleyen bir adamın, kabul etmiş bulunduğu dinin esaslarına göre hissedip, düşünüp, hareket etmesi gerekir. Bunu yapmadıkça, yani İslamiyetin ahlak, hayat ve siyasetine kendini tamamiyle uydurmadıkça, yalnız Müslümanlığını itiraf etmek ona bir şey kazandırmaz. Hiçbir saadet de elde edemez." (s. 204)

Görüldüğü gibi bizim anahatlarıyla Kur'an'dan çıkardığımız İslam/ Müslümanlık anlayışını Said Halim Paşa İslamlaşmak da özetlemiş bulunuyor. Hem de samimi ve sade bir üslupla...

Gelelim günümüzün ...cılık/...izmlerine: "Pek çoğunun ne demeye geldiğini bilmediğimiz o yolda en küçük bir zahmeti dahi göze alamadığımız kalıp ve klişelerin gerçekten peşpeşe yuvarlandığı bir çağı yaşıyor olmalıyız... Dillerde esip savuran dizi dizi sloganlar ki biraz eşelense köklerinin bilinçaltına indiği, çoğunun birikmiş hırs ve ihtirasların boşalma aracı haline geldiği gözden kaçmayacak. Hobbes, "İnsan kelimelerle yalnız eşyayı değil, aynı zamanda ihtiraslarını, sevgi ve nefretlerini dile getirir." der. Hakikaten de öyle: Kelime ve deyimler anlaşma araçlarımız olduğu kadar suçlama ve sövme tekniğimizin de vazgeçilmez vasıta ve aletleridir. Hayranlığımızı da nefretimizi de onlarla açığa vuruyor, vurduğumuz kadar da ferahlık duyuyoruz." (Sabri F. Ülgener, Zihniyet Aydınlar ve İzmler, s. 143)

Sonuç olarak söyleyeceğimiz şey şudur: Günümüz İslamlaşması ...cılık/...izmlerden arındırılmış, Kur'an ve Sünnet'i esas alan, S.Halim Paşa'nın deyişiyle İslamiyetin inanç, ahlak, yaşayış ve siyasete ait esaslarının tam olarak tatbik edilmesi olmalıdır.■

dipnotlar

¹ "İslamcılık" ayrı bir araştırma konusudur. Kavram olarak "oryantalist çağrışımlar taşısa" da "Galat-ı meşhure lügat-ı fasihadan evladır" kabilinden bugün "Müslümanların meramını anlatmaya imkan veren bir anlam kazanmış haldedir. "Bkz. Abdurrahman Arslan, *İktibas*, Yıl 22 Sayı 292, Nisan 2003).